

**Η Δικτύωση για την
Ελευθεριακή
Παιδεία και τη
Βιωματική
Μάθηση...
Συστήνεται!**

**Δικτύωση για την Ελευθεριακή Παιδεία
και τη Βιωματική Μάθηση
diktiwsi@krutt.org**

1. Τι είναι η δικτύωση;

Η Δικτύωση για την Ελευθεριακή Παιδεία και τη Βιωματική Μάθηση αποτελεί μια συνύπαρξη παιδαγωγικών εγχειρημάτων και παιδαγωγών που έχουν συμμετάσχει σε παιδαγωγικά εγχειρήματα. Την ώρα που γράφονται αυτές οι γραμμές, τη Δικτύωση απαρτίζουν μέλη των παιδαγωγικών ομάδων από τα αυτοοργανωμένα παιδαγωγικά εγχειρήματα *Μικρό Δέντρο*, *Σπορείο*, *Ομάδα Βουνού*, *Μικρός Ντουνιάς*, καθώς και ο Σύλλογος Πολιτών για τη Μελέτη της Ελευθεριακής Εκπαίδευσης το *Σπόρι*.

Η Δικτύωση παίρνει σάρκα και οστά τον Ιούνιο του 2019 στη Θεσσαλονίκη, σε τριήμερο φεστιβάλ που διοργανώνει το Μικρό Δέντρο. Εκεί είναι προσκεκλημένα τα εγχειρήματα *Μικρός Ντουνιάς* (Μυτιλήνη), *Σπόρι* (Χανιά), *Ομάδα Βουνού* (Αθήνα), *Σπορείο* (Αθήνα) και *Koko Lero* (Βελιγράδι). Καλεσμένα είναι επίσης μέλη των δικτύων παρέμβασης στο δημόσιο σχολείο, *Σκασιαρχείο* <https://skasiarxeio.wordpress.com/> και *EUDEC* <https://www.eudec.gr/>. Μετά την λήξη του φεστιβάλ, στα πλαίσια μιας κλειστής συνέλευσης, διαμορφώνονται οι πρώτοι κοινοί μας τόποι.

Αξίζει να σημειωθεί ότι μερικούς μήνες πριν, τον Φεβρουάριο του 2019 στην Αθήνα, το Σπορείο διοργανώνει διήμερο φεστιβάλ. Στο διήμερο αυτό παραβρίσκονται τα περισσότερα από τα εγχειρήματα που σήμερα αποτελούν τη Δικτύωση. Μετά τη λήξη, οι παιδαγωγικές ομάδες πραγματοποιούν μια πρώτη συνέλευση γνωριμίας, στην οποία συζητούν θέματα παιδαγωγικά, οργανωτικά, λειτουργικά και εργασιακά.

2. Γιατί δημιουργήθηκε;

Η Δικτύωση ξεκινάει από κάποιες κουκίδες στο χάρτη και μια ιδέα για σύμπραξη. Οι κουκίδες αυτές, από σημεία γίνονται τόποι και στους τόπους αυτούς αρχίζουν να αχνοφαίνονται οι άνθρωποι. Έτσι προσπαθούμε, ενώνοντας αυτές τις κουκίδες και κάνοντας το δικό μας ταξίδι, να φτάσουμε σε ένα κοινό σημείο.

Αυτές οι πρώτες συναντήσεις από τις διαφορετικές μας γεωγραφίες (Θεσσαλονίκη, Αθήνα, Κρήτη, Λέσβος), που πραγματοποιούνται το 2019, είναι η αρχή μιας συμπόρευσης. Αυτό που κυριαρχεί είναι ο ενθουσιασμός. Είναι η ανάγκη μας να γνωρίσουμε άτομα, τα οποία υπάρχουν και δρουν σε εκπαιδευτικές κοινότητες που χαράζουν πορείες στο εδώ και τώρα. Πορείες διαφοροποιημένες από την κυρίαρχη αφήγηση, που έχουν στο κέντρο τους την παιδική ηλικία ως αυτόνομη περίοδο στη ζωή των ατόμων, με τις ανάγκες, τα ενδιαφέροντα και τις επιθυμίες της.

Αρχικά, χρειάζεται να γνωριστούμε μεταξύ μας για να καταλάβουμε πώς τοποθετούμαστε μέσα σε αυτή την ομπρέλα που λέγεται «εναλλακτικές μορφές εκπαίδευσης», έτσι ώστε, χωρίς να αποσιωπείται η ετερότητα μας, να δημιουργηθεί ένα κοινό έδαφος σύμπραξης. Στη συνέχεια, αρχίζουν να αρθρώνονται πιο συγκεκριμένα οι λόγοι που επιθυμούμε την ύπαρξη της εν λόγω συνέλευσης.

Η διεκδίκηση της ορατότητας των κοινοτήτων μας, που πιθανόν θα μπορούσαν να εμπνεύσουν τη γέννηση νέων, ο δημόσιος λόγος σε σχέση με τη χειραφέτηση των παιδιών, η θεωρητική επεξεργασία και η προσπάθεια πραγμάτωσης της ελευθεριακής εκπαίδευσης, είναι ορισμένα από τα ζητήματα, στα οποία θέλουμε να εστιάσουμε. Φυσικά, πρώτα χρειαζόμαστε την εξοικείωση, την αποφόρτιση, την αλληλοκατανόηση, και με άξονα το σεβασμό να προσεγγίσουμε τη συντροφικότητα. Ίσως η στάση μας συμπυκνώνεται στα εξής τρία

ρήματα: υπάρχω, ακούω, μοιράζομαι. Νιώθουμε πως η ανταλλαγή προβληματισμών, εργαλείων και σκέψεων, είναι απαραίτητη.

Σκέψεις για ζητήματα παιδαγωγικά, εργασιακά, οικονομικά, αυτομορφώσεις, δημόσιες εξωστρεφείς εκδηλώσεις. Αυτές πηγαίνουν χέρι-χέρι με το πώς μέσα σε αυτά τα χρόνια η κάθε κοινότητα επηρεάζει και επηρεάζεται από το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον της, συνδιαμορφώνοντας την προτεραιοποίηση κάθε φορά στο παρόν.

Από τη Θεσσαλονίκη ως τη Λέσβο κι από την ενδυνάμωση μέχρι τη νέα γνώση.

Παρατηρούμε ότι σε αυτό το ταξίδι, προβληματισμοί που δεν φανταζόμασταν πως θα προέκυπταν και ερωτήσεις που δεν είχαν ακόμη γεννηθεί, απασχολούν τα άτομα στα αντίστοιχα εγχειρήματα. Αυτό δεν είναι παρά βαθιά ανακουφιστικό και ενδυναμωτικό.

Είναι πολύ σημαντικό για τα άτομα που πρωτοβρισκόμαστε το 2019 με αυτή τη λάμψη στα μάτια να ορίσουμε μια σταθερή συνέλευση, έτσι ώστε, μέσα από τη ζύμωση, να μετασχηματίσουμε τις γνώσεις μας, να συμπεριλάβουμε και άλλες οπτικές και να φτάσουμε σε ένα σημείο να επανοικειοποιηθούμε λέξεις και νοήματα. Να μιλήσουμε για το πώς μαθαίνουμε μόνο εάν υπάρχει εσωτερικό κίνητρο, για το πώς αναλαμβάνουμε δράση στο εδώ και τώρα και για το πώς βρισκόμαστε σε άμεση συνδιαλλαγή με το φυσικό και το κοινωνικό περιβάλλον.

Σαν άτομα ελεύθερα που φεύγουν όλο και πιο μακριά από την «κουλτούρα της σιωπής», όπως θα έλεγε και ο Πάουλο Φρέιρε.

Φανταζόμαστε - όχι στα πλαίσια μια αφελούς ονειροπόλησης αλλά μιας επιθυμίας που πραγματώνεται στο παρόν - πως μέσα από αυτή τη διαδικασία θα δοθεί η σκυτάλη και σε άλλα άτομα να πορευτούν συλλογικά και να αναζητήσουν το δικό τους δρόμο παιδαγωγικά, εκτός των ορίων της παραδοσιακής εκπαίδευσης. Φανταζόμαστε να

δημιουργηθεί παράλληλα χώρος για τη διάχυση παιδαγωγικών εργαλείων, θεωριών και πρακτικών στο δημόσιο σχολείο, έτσι ώστε όλο και περισσότερα παιδιά να έχουν την εμπειρία της αυτονομίας, του σεβασμού, της συναπόφασης, της χειρωνακτικής, πνευματικής και καλλιτεχνικής γνώσης, της χαράς της ανακάλυψης, της ελεύθερης επιλογής, των ερεθισμάτων. Οραματιζόμαστε μια συμπεριληπτική εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς.

3. Ποιοι οι κοινοί μας τόποι;

Κάθε εγχείρημα είναι ένας αυτόνομος ζωντανός οργανισμός, με ιδιαίτερα ταυτοτικά χαρακτηριστικά και προσωπικές αφετηρίες, που παρουσιάζει διαφοροποιήσεις σε επιμέρους οργανωτικά, διαχειριστικά ή παιδαγωγικά ζητήματα. Τα παραπάνω λειτουργούν εμπλουτιστικά, όντας για εμάς σημαντικά εργαλεία που μας βοηθούν να διευρύνουμε τη σκέψη και τους ορίζοντές μας. Ωστόσο, όσο κι αν οι επιμέρους διαφοροποιήσεις λειτουργούν προωθητικά, οι κοινοί μας τόποι και στόχοι, οι αξίες, τα προτάγματα και τα οράματα που μοιραζόμαστε είναι αυτά που δίνουν ζωή σε αυτή τη Δικτύωση αποτελώντας την πρότασή μας για τη συνολικότερη οργάνωση της κοινωνίας.

Προτάσσοντας την αυτοοργάνωση, προσανατολίζουμε τις δράσεις μας σε ένα κοινοτικό πλαίσιο χωρίς διακρίσεις, στοχεύοντας στην αυτονομία και την αυτενέργεια. Προσπαθούμε να συνυπάρχουμε οριζόντια και αντιεξουσιαστικά, με σχέσεις που βασίζονται στην αλληλεγγύη, την αλληλοβοήθεια, τη μη βίαιη επικοινωνία. Η ισοτιμία ως προς το φύλο, τη φυλή, την τάξη και την αρτιμέλεια είναι αδιαπραγμάτευτη. Στις παιδαγωγικές μας δομές επιδιώκουμε, στο βαθμό που είναι εφικτό, να μην υπάρχει αποκλεισμός για λόγους οικονομικούς και να συμπεριλαμβάνονται πάσης φύσεως διαφορετικότητες. Κοινό τόπο αποτελούν εργασιακές και παιδαγωγικές

διεκδικήσεις προς μια χειραφετική παιδαγωγική, καθώς επίσης και η διάθεση εμπλουτισμού των παιδαγωγικών μας ιδεών, εργαλείων και πρακτικών. Η συμπόρευση και το μοίρασμα μεταξύ των εγχειρημάτων δίνει ώθηση στη συλλογική μας κίνηση, στην έρευνα και στην πράξη, προσπαθώντας για μια αναρχική, ελευθεριακή, δημοκρατική, περιβαλλοντική, διαπολιτισμική και βιωματική εκπαίδευση.

4. Ποια τα κοινωνικά συμφραζόμενα;

Τα πρώτα βήματα της Δικτύωσης έγιναν το 2019, σε ένα περιβάλλον ευρύτερα εχθρικό κοινωνικοπολιτικά. Οικονομική, αξιακή, περιβαλλοντική κρίση, αποτελούν μερικά από τα δομικά χαρακτηριστικά της καθημερινότητας. Στον ελλαδικό χώρο, ζώντας εντός του καπιταλιστικού συστήματος, τα πιο αδύναμα μέλη της κοινωνίας βάζονται σε κάθε πτυχή της ζωής τους.

Στις αρχές του 2020 η πανδημία covid-19 ήρθε να διαταράξει τις όποιες σταθερές διατηρούσαμε. Μέσα σε μια πρωτόγνωρη, αβέβαιη και κοινωνικά αποστασιοποιημένη συνθήκη, η γενικότερη ανασφάλεια δεν άφησε ανέπαφα τα εγχειρήματά μας. Το πρόθεμα «τηλέ» κυριάρχησε στον καθημερινό λόγο και τα σύνθετα παράγωγά του «τηλεκπαίδευση», «τηλεργασία», «τηλεπικοινωνία» στην καθημερινή ζωή. Σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα, χρειάστηκε να βρούμε νέους τρόπους επικοινωνίας με ουσία, ώστε να διατηρήσουμε την επαφή και την εγγύτητα στις κοινότητές μας, προσπαθώντας ταυτόχρονα να παραμείνουμε συνεπείς στις παιδαγωγικές μας αρχές και τα εργασιακά μας κεκτημένα.

Το εκπαιδευτικό σύστημα, οδεύοντας προς την ιδιωτικοποίηση, γίνεται εμπόρευμα. Κυρίαρχα κανονιστικά στερεότυπα σχετικά με το φύλο, την φυλή, την τάξη και την αρτιμέλεια εξακολουθούν να αναπαράγονται,

αποκλείοντας το διαφορετικό. Σε ένα διαρκώς μεταβαλλόμενο σχολείο, που μετατρέπεται ταχύτατα σε ένα αποστειρωμένο και ανταγωνιστικό κέντρο κατευθυνόμενης γνώσης, προσανατολισμένο στην «αριστεία», οι ιδιαίτερες ανάγκες κάθε ατόμου δεν λαμβάνονται υπόψη. Κάθε απόπειρα, στο ευρύτερο φάσμα της εκπαίδευσης, που θα επιχειρήσει να αποκτήσει υπόσταση έξω από το κυρίαρχο, είτε παιδαγωγικά, είτε λειτουργικά και οργανωτικά, θα συναντήσει μια σειρά από περιορισμούς, αγκυλώσεις και απαγορεύσεις. Τα μέλη της *Δικτύωσης* επιλέξαμε να συμπράξουμε μέσα από την κοινή στόχευση των εγχειρημάτων μας, σαν μια ελάχιστη απάντηση στην συντηρητικοποίηση, την εξειδίκευση και την εντατικοποίηση που μας περιβάλλουν.

Μικρές αλλά σημαντικές διεκδικήσεις, απόπειρες, συλλογικές δράσεις, πρωτοβουλίες μας κρατούν ζωντανές και ζωντανούς, μας δίνουν δύναμη, ενέργεια και μας πεισμώνουν. Σε καιρούς που κινήσεις και συζητήσεις για ιδιωτικοποιήσεις πληθαίνουν και γίνονται όλο και πιο απειλητικές, μια μερίδα παιδαγωγών επιλέγουν να έχουν σταθερή παρουσία στη φύση και το δημόσιο χώρο, διεκδικώντας ανοιχτούς ελεύθερους χώρους για όλες και όλους. Εκπαιδευτικοί, παρά την απειλή της αξιολόγησης, επιλέγουν να δράσουν και να αλληλεπιδράσουν αλλιώς μέσα στα δημόσια σχολεία. Ατομικότητες και δίκτυα, δημιουργούν τις απαραίτητες ρωγμές σε μια προσπάθεια εκδημοκρατισμού της παιδείας. Συνεργατικά, αυτοοργανωμένα εγχειρήματα δοκιμάζουν αλλιώςτικές εργασιακές σχέσεις. Μικρές κοινότητες εξερευνούν αλλιώςτικούς τρόπους συνύπαρξης, προεικονίζοντας στιγμές από μια αλλιώςτική κοινωνία, μια ουτοπία που μας κινητοποιεί και ενδυναμώνει την επιθυμία μας για τον μετασχηματισμό της εκπαίδευσης αλλά και της κοινωνίας συνολικά.

Κάπου μέσα σε όλα τα παραπάνω υπάρχουμε κι εμείς, αυτόνομα και συλλογικά. Κάπου μέσα σε όλα τα παραπάνω συναντιόμαστε.

Ερχόμαστε φέρνοντας μια πρόταση αλλιώςτική, προετοιμάζοντας παιδαγωγικά και πολιτικά την κοινωνία που οραματιζόμαστε στο «εδώ και τώρα».

5. Πώς επικοινωνούμε και λαμβάνουμε αποφάσεις;

Μετά την τελευταία δια ζώσης συνάντηση στη Θεσσαλονίκη το καλοκαίρι του 2019, όλες οι επόμενες πραγματοποιούνται διαδικτυακά, μιας και η γεωγραφική απόσταση μεταξύ των εγχειρημάτων αλλά και η πανδημία μας εμποδίζουν να βρεθούμε από κοντά.

Οι διαδικτυακές συνελεύσεις γίνονται κατά κανόνα σε μηνιαία βάση, σε σταθερή μέρα και ώρα της εβδομάδας και διαρκούν περίπου τρεις ώρες. Στόχος μας είναι η απαρτία, αλλά, όταν αυτό δεν είναι εφικτό, φροντίζουμε να συμμετέχει τουλάχιστον ένα μέλος από κάθε εγχείρημα. Τα πρόσωπα εναλλάσσονται κυκλικά τόσο στην τήρηση πρακτικών όσο και στον συντονισμό της συζήτησης. Τα πρακτικά και οποιοδήποτε επιπλέον κοινό υλικό αποθηκεύονται σε ψηφιακό αρχείο, στο οποίο έχουν πρόσβαση όλα τα μέλη. Στο τέλος κάθε συνέλευσης ορίζεται η ακριβής ημερομηνία και η ατζέντα για την επόμενη.

Οι αποφάσεις λαμβάνονται ύστερα από συλλογικές ή/και ατομικές τοποθετήσεις, φροντίζοντας να υπάρχει χρόνος και χώρος να ακουστούν όλες οι απόψεις. Διαρκής επιδίωξη όλων των μελών είναι να μένουμε συνεπείς στην προσπάθεια να διέπονται οι συνελεύσεις μας από οριζοντιότητα, σεβασμό, μη ιεραρχικές και εξουσιαστικές σχέσεις, μη βίαιη επικοινωνία, οδηγώντας μας σε ομόφωνες ή ειλικρινά συναινετικές αποφάσεις. Ατομικό και συλλογικό μέλημα είναι να διατηρηθεί η διάθεση για μοίρασμα και επικοινωνία μέσα στο κλίμα

εμπιστοσύνης, φροντίδας, ασφάλειας και αποδοχής που καταφέραμε να χτίσουμε με τον καιρό. Στόχος δεν είναι να υπάρχει ομοιομορφία, αλλά κάθε εγχείρημα να εμπλουτίζεται μέσα από τη συλλογική ανατροφοδότηση, διατηρώντας τα χαρακτηριστικά του.

6. Τι έχει συμβεί ως τώρα;

Μια από τις αποφάσεις της πρώτης συνέλευσης της *Δικτύωσης* είναι οι ετήσιες συναντήσεις και εκδηλώσεις εξωστρέφειας. Η πανδημία, όμως, βάζει φρένο σε αυτά τα σχέδια, οδηγώντας μας σε ένα μεγάλο διάστημα παύσης. Φτάνουμε, λοιπόν, στην πρώτη καραντίνα, την άνοιξη του 2020, οπότε και αποφασίζουμε να ξεκινήσουμε διαδικτυακές συναντήσεις. Στόχος μας, να βρεθούν οι τρόποι που θα μπορέσουμε να συντονίσουμε δράσεις, έστω και κάτω από αυτές τις συνθήκες. Κοινή ανάγκη, η βοήθεια και η υποστήριξη μεταξύ των εγχειρημάτων στη διαχείριση αυτής της πρωτόγνωρης κατάστασης. Μια σειρά εργασιακών, οικονομικών και παιδαγωγικών θεμάτων ανακύπτουν, όπως επίσης και ζητήματα ρόλων και σχέσεων μεταξύ των μελών των κοινοτήτων μας. Σε έναν ασφαλή τόπο ουσιαστικής κατανόησης, αποδοχής και ειλικρινούς φροντίδας, μοιραζόμαστε εμπειρίες, γνώσεις, πληροφορίες, βιώματα, πρακτικές, προβλήματα και προβληματισμούς. Το μοίρασμα ανακουφίζει, βοηθά, γεννά ιδέες.

Το τέλος αυτής της ακαδημαϊκής χρονιάς, βρίσκει το *Σπορείο*, την *Ομάδα Βουνού*, τον *Μικρό Ντουνιά* και το *Μικρό Δέντρο* να συμμετέχουν στην δημιουργία του ντοκιμαντέρ «Το Σχολ(ε)ίο μας».

Το ξεκίνημα της επόμενης χρονιάς φέρνει μεγάλες αλλαγές στα περισσότερα εγχειρήματα. Η *Ομάδα Βουνού* και το *Μικρό Δέντρο* αναστέλλουν προσωρινά την λειτουργία της πρωινής καθημερινότητας και τα μέλη της *Δικτύωσης* έρχονται με διάθεση για δημιουργία.

Αποφασίζεται η συγγραφή ενός εγχειριδίου (handbook) που θα μιλά για τη Δικτύωση αλλά και για το κάθε εγχείρημα ξεχωριστά.

Στον καιρό που ακολουθεί και με τη λήξη της καραντίνας, μέλη της Δικτύωσης ανταλλάσσουν επισκέψεις στους χώρους των εγχειρημάτων. Μοιραζόμαστε υλικό στις πρώτες αυτομορφωτικές μας απόπειρες. Ερχόμαστε σε επαφή με άλλα άτομα και συλλογικότητες, μεταφέροντας στη συνέλευσή μας την πληροφορία και τις γνώσεις από αυτές τις συναντήσεις. Συνομολογούμε τη διάθεσή μας να σταθούμε με αλληλεγγύη και, εφόσον μας ζητηθεί, να μοιραστούμε την εμπειρία και τις γνώσεις μας με όποια προσπάθεια μπορεί να γεννιέται και είναι κοντά στο παιδαγωγικό και αξιακό μας πλαίσιο.

Τον Αύγουστο του 2022, η Ομάδα Βουνού, το Μικρό Δέντρο και το Σπόρι εκπροσωπούν τη Δικτύωση στο Φεστιβάλ του Σάμερχιλ για την επέτειο των 100 χρόνων από την ίδρυση του σχολείου (<https://summerhillfestival.com/>). Εκεί, η Δικτύωση παρουσιάζεται για πρώτη φορά δημόσια και συμμετέχει στη συνάντηση ομάδων και ατόμων που δραστηριοποιούνται στον ελλαδικό χώρο. Καθ' όλη τη διάρκεια του φεστιβάλ, γίνεται καταγραφή ορισμένων ομιλιών και εκδηλώσεων και επιλέγονται άτομα, από τα οποία παίρνουμε συνεντεύξεις. Το υλικό αυτό, καθώς και πλούσιο φωτογραφικό ρεπορτάζ, βρίσκεται στη διάθεση της Δικτύωσης προς αξιοποίηση.

7. Τι θα θέλαμε να συμβεί;

Βασική αφετηρία αλλά και στόχευση της Δικτύωσης είναι να ανοίξει ένας δημόσιος διάλογος για την Ελευθεριακή Εκπαίδευση και τη Βιωματική Μάθηση τόσο στην θεωρία όσο και στην πράξη, να δημιουργηθεί ένα πλέγμα αλληλεπίδρασης και επικοινωνίας με άτομα και συλλογικότητες που εμπνέονται από αυτές τις αξίες. Βασικό βήμα για να υλοποιηθούν τα παραπάνω είναι να βρεθεί ένας κοινός τόπος και

χρόνος που θα αποτελέσει ένα σταθερό κόμβο μοιράσματος, καταγραφής, έρευνας και δράσης. Μια σταθερή, ετήσια συνάντηση όπου συλλογικότητες και άτομα θα μπορούν να παρουσιάσουν την πορεία και τους προβληματισμούς τους και να αναστοχαστούν πάνω στην παιδαγωγική θεωρία και πράξη. Μια σταθερή ερευνητική διαδικασία καταγραφής των δράσεων των αυτοοργανωμένων εγχειρημάτων, με σκοπό την ορατότητα αυτών, όχι σαν πειραματικές παιδαγωγικές κοινότητες που λειτουργούν ως παρενθέσεις στην εκπαίδευση, αλλά μια συνεχεία πρακτικών εφαρμογών στην ιστορία της ελευθεριακής εκπαίδευσης. Ίσως, όμως, πιο σημαντική προτεραιότητα της Δικτύωσης είναι να καλλιεργηθεί η αξία της αλληλοβοήθειας και της αλληλεγγύης, μια αίσθηση πως δεν είμαστε μόνες και μόνι, και πώς μπορούμε να ανοίξουμε συλλογικά μικρές ρωγμές στο υπάρχον εκπαιδευτικό σύστημα.

Για την Ελευθεριακή Εκπαίδευση, η Ουτοπία είναι ένας προεικονισμός για την μελλοντική κοινωνία στο εδώ και στο τώρα. Σ' ένα ελεύθερο σχολείο που εμπνέεται από το όραμα μιας ελεύθερης κοινωνίας που βασίζεται στην αλληλοβοήθεια, την συνεργασία, την αυθεντική επικοινωνία και την ατομική αυτονομία στη συλλογική συμβίωση, η πίστη στον άνθρωπο πηγάζει από την εφικτότητα αυτής της ουτοπίας. Κι ίσως γιατί είμαστε λιγάκι ανυπόμονες και δεν μπορούμε να περιμένουμε μια μελλοντική ελεύθερη κοινωνία, τη φανταζόμαστε στο τώρα. Κι αν αυτό δεν λέει και πολλά, η φαντασία για μας δεν ορίζεται ως πλάνη και ονειροπόλημα, αλλά ως την βασική κινητήριο δύναμη με πυρήνα την επιθυμία.

ΕΠΙΜΕΤΡΟ

ή

Διάλογος πάνω στις αναπαραστάσεις της παιδικής ηλικίας

Ένας διάλογος πάνω στις αναπαραστάσεις της παιδικής ηλικίας, στην πολλαπλότητα των προεικονιστικών κοινοτήτων μάθησης, στις δυναμικές των ουτοπιών, όπως ενσαρκώθηκαν σε διαφορετικές γεωγραφίες, σε συνεχόμενους χρόνους και ισοδύναμους ανθρώπους.

Ένας διάλογος μέσα από αναμνήσεις, μαρτυρίες, βιογραφίες, ιστορίες, άρθρα και αναλύσεις της κοινωνικής θεωρίας από ελευθεριακή σκοπιά.

Ένας διάλογος από ανθρώπους της θεωρίας και της πράξης μέσα από στιγμές της ιστορίας της ελευθεριακής εκπαίδευσης.

**1899, Λονδίνο. Πιοτρ Κροπότκιν
«Αγροί, Εργοστάσια, Εργαστήρια».**

«...όλοι ξέρουμε πόσο αρέσει στα παιδιά να φτιάξουν μόνα τους τα παιχνίδια τους και με πόση χαρά απομιμούνται την δουλειά των μεγάλων όταν τους βλέπουν να δουλεύουν στο εργαστήριο ή στο γιαπί. Αλλά οι γονείς είτε ανοήτως παραλύουν αυτό το πάθος είτε δε ξέρουν πως να το χρησιμοποιήσουν... Αναγκάζοντας τα παιδιά μας να μελετούν τα πράγματα της πραγματικότητας μόνον από γραφικές αναπαραστάσεις...σκοτώνουμε εν σπέρματι την ανεξάρτητη σκέψη. Επιφανειακότητα, παπαγαλία, δουλικότητα, και αδράνεια του μυαλού

είναι τα αποτελέσματα του εκπαιδευτικού συστήματος. Δεν διδάσκουμε στα παιδιά πώς να μαθαίνουν».

1901, Βαρκελώνη. Φρανσίσκο Φερέρ «Η καταγωγή και τα ιδανικά του Μοντέρνου Σχολείου».

«Η μελέτη των παιδικών παιχνιδιών αναδεικνύει την μεγάλη ομοιότητα τους με τις πιο σοβαρές ασχολίες των ενηλίκων. Τα παιδιά συντονίζουν και πραγματοποιούν τα παιχνίδια τους με τέτοια προσήλωση και ενέργεια που κοπάζει μονάχα με την εξάντληση τους. Χτίζουν σπίτια, φτιάχνουν γλυκά με λάσπη, κατεβαίνουν στην πόλη, παίζουν το σχολείο, ντύνουν τις κούκλες τους, βάζουν μπουγάδα, διοργανώνουν χορούς, παίζουν το γιατρό, φτιάχνουν τσίρκο, πουλάνε φρούτα και ποτά, φυτεύουν κήπους, γίνονται ανθρακωρύχοι, γράφουν γράμματα, και αστειεύονται, πειράζει το ένα το άλλο, συζητάνε, τσακώνονται κλπ. Η ζέση και η ένταση με τις οποίες κάνουν όλα τα παραπάνω δείχνει πόσο βαθιά αληθινά είναι για τα παιδιά».

«Οι καλύτερες μέθοδοι γίνονται στα χέρια της (κρατική εκπαίδευση) ισχυρά και αποτελεσματικά μέσα κυριαρχίας...Να εκπαιδεύσουμε τα παιδιά προάγοντας την ανάπτυξη τους και ικανοποιώντας όλες τις ανάγκες τους, καθώς αυτές εκδηλώνονται και αναπτύσσονται. Είμαστε πεπεισμένοι ότι η εκπαίδευση του μέλλοντος θα είναι εξ ολοκλήρου αυθόρμητη...στοχεύοντας στην πλήρη χειραφέτηση του ατόμου».

«Σαν το στρατό και την αστυνομία, ο δάσκαλος επιβάλλει, βιάζει και χρησιμοποιεί βία. Ο πραγματικός παιδαγωγός είναι ο άνθρωπος εκείνος που δεν επιβάλλει τις ιδέες και τα δημιουργήματα του μυαλού του στο παιδί, αλλά αυτός που προωθεί τις ενέργειες του παιδιού. Αντιδρώντας στην παράδοση του στρατού που κάνει μαθήματα γυμναστικής στους εκπαιδευόμενους, με ένα συνδυασμό επανάληψης και τιμωρίας, που

καταστρέφει τη φαντασία και αναχαιτίζει τη φυσική ανάπτυξη του κόσμου, η παιδεία πρέπει να είναι μια αυθόρμητη και δημιουργική πράξη».

1933-1958, Σχολείο Στέλτον, Αμερική.

Συνέντευξη της Νέλυ Ντικ στον Τζέρι Μιντζ.

Απόσπασμα για την εκτέλεση του Φερερ και η εξάπλωση των Μοντέρνων σχολείων στην Αμερική.
Στο Νησί της Αλφαβήτου, 5η Επίσκεψη.

«Υπήρχαν αρκετά σχολεία σ' όλο τον κόσμο (αναφέρεται στα τέλη του 18^{ου} αρχές 19^{ου} αιώνα), πράγματι, γιατί οι άνθρωποι πίστευαν στην ανάγκη να αφήσουν τα παιδιά τους να μεγαλώσουν ελεύθερα και να μάθουν, γιατί τα παιδιά μαθαίνουν κάθε στιγμή εφόσον έχουν ανοιχτά μάτια και αυτιά. τους. Μαθαίνουν με όλες τις αισθήσεις τους γιατί από την στιγμή που γεννιούνται είναι γεμάτα επιθυμία να αγγίζουν, να γευτούν να νιώσουν! Σίγουρα μαθαίνουν κάθε στιγμή δε χρειάζεται να τους διδάξεις».

«Εγώ πιστεύω στη ζωή στην κομμούνα. Το πιστεύω γιατί το κάναμε το δοκιμάσαμε σε μικρές ομάδες. Παίρνω πολλά γράμματα από παιδιά και μου λένε "Αυτή ήταν η πιο ευτυχισμένη περίοδο, αγγίζατε τη ζωή μας. Μας δείξατε πώς να πράττουμε μόνο και μόνο με το να ζούμε μαζί." Ίσως και μόνο γιατί το γεγονός ότι ζούσαμε μαζί να ήταν ένα παράδειγμα για το πώς σκεφτόμαστε την ζωή με τους άλλους. Αλλά δεν μπορώ να σας δώσω καμιά συνταγή. Δεν υπάρχουν συνταγές».

1932, Βαρκελώνη. Αμπέλ Παζ «Φραγκοσυκιές και Σκορπιού».

«Το "Σχολείο η Φύση" συνέχιζε το μοντέλο που εφάρμοσε πρώτος ο Φερέρ Γκουάρδια το 1906 με το Μοντέρνο Σχολείο. Το "Σχολείο η

Φύση” ιδρύθηκε μεσούσης της δικτατορίας του Πρίμο δε Ριβιέρα, από τον δάσκαλο Χουάν Πατς. Η κεντρική πτέρυγα ήταν τεράστια ηλιόλουστη με άσπρους τοίχους. Οι μαθητές ήταν ανάμεικτοι, καθόμασταν σε ατομικά τραπεζάκια, πράγμα που αποτελούσε μεγάλη καινοτομία, αφού στα υπόλοιπα σχολεία υπήρχαν οι κλασσικοί πάγκοι και τα θρανία... Στο “Σχολείο η Φύση” δεν υπήρχαν τιμωρίες, πράγμα το οποίο συνηθιζόταν σε όλα τα άλλα σχολεία. Οι μέθοδοι αυτοί σε βοηθάνε να καλυτερέψεις, ενώ οι τιμωρίες προκαλούν μίσση και απογοητεύσεις. πράγμα που δε βοηθά στο να διορθώσεις τίποτα, αλλά μάλλον χειροτερεύει συμπεριφορές».

1946, Ιερουσαλήμ. Μαρτιν Μπούμπερ «Μονοπάτια στην Ουτοπία».

«Αυτό που σε μια πρώτη ματιά φαίνεται κοινό στις ουτοπίες, οι οποίες εμφανίστηκαν στην πνευματική ιστορία της ανθρωπότητας, είναι το γεγονός ότι είναι εικόνες, και μάλιστα εικόνες ενός πράγματος όχι ακόμα υπαρκτού, αλλά αποκυήματος της φαντασίας. Οι εικόνες αυτές ονομάζονται γενικά φανταστικές εικόνες, αλλά αυτό δε μας λέει και πολλά. Η “φαντασία” στην προκειμένη περίπτωση δεν πλανάται αορίστως στον αέρα, δεν πηγαίνει όπου φυσάει ο άνεμος, αλλά εστιάζει σταθερά σε κάτι το πρωταρχικό είναι μια επιθυμία.. Η ουτοπική εικόνα είναι η εικόνα του τι πρέπει να υπάρχει, κι αυτός που ορίζει την εικόνα είναι ο οραματιστής. Συνεπώς, ορισμένοι χαρακτηρίζουν τις ουτοπίες ευσεβείς πόθους αλλά και αυτο δεν λέει πολλά».

1954, Αμερική. Χάνα Άρεντ «Η κρίση της παιδείας».

«Η εκπαίδευση είναι το κομβικό σημείο όπου αποφασίζουμε αν αγαπάμε τον κόσμο, ώστε να αναλάβουμε την ευθύνη γι’ αυτόν, και να τον διασώσουμε από εκείνη την καταστροφή που, εάν δεν ανανεωθεί, εάν δεν

εμφανιστεί το νέο και το καινούργιο, είναι αναπόφευκτη. Και εκπαίδευση, επίσης, είναι το σημείο όπου αποφασίζουμε κατά πόσον αγαπάμε τα παιδιά μας τόσο ώστε να μην τα αποβάλλουμε από τον κόσμο μας και να τα εγκαταλείπουμε στην τύχη τους, ούτε να τους στερούμε την ευκαιρία να τολμήσουν κάτι νέο, κάτι απρόσμενο για μας, αλλά να τα προετοιμάζουμε για το καθήκον της ανανέωσης ενός κοινού κόσμου».

1977, Εκουαδορ. Rebecca Wild

«Raising Curious, Creative, Confident Kids. The Pestalozzi Experiment in Child-Based Education».

Μεταφρασμένο απόσπασμα από το Μικρό Δέντρο.

«Πίσω μας είχαμε αφήσει πέντε πολυάσχολα χρόνια δουλειάς. Η κατασκευή ενός εναλλακτικού σχολείου, η λάμψη νέων μονοπατιών και η ρουτίνα της μέρα-με τη μέρα δράσης είχαν εξαντλήσει τις δυνάμεις μας όπως ποτέ άλλοτε. Το ενεργό σύστημα απαιτεί υψηλό βαθμό προετοιμασίας, μία ανεξάντλητη ικανότητα τάσης προς το καινούριο και το συνεχώς ανακαλυπτόμενο, την παραγωγή, τη συλλογή, την οργάνωση και την διατήρηση των υλικών. Οι μέρες μοιάζουν να είναι μικρές και δεν υπάρχουν αρκετά χέρια για να συνειδητοποιήσουν τις μυριάδες ιδέες που συχνά μας έρχονται στο κεφάλι ανά στιγμές, την ώρα που δουλεύουμε με τα παιδιά. Κατά τη διάρκεια αυτών των τελευταίων χρόνων, ένιωθα ότι θέλω να καταγράψω και να μοιραστώ κάποιες εμπειρίες από τον πλούτο παρατήρησης που κάναμε στα «ελεύθερα» παιδιά. Αλλά αυτό το πρότζεκτ συνέχιζε να μένει στο ράφι και προτεραιότητα έπαιρναν πιο σοβαρά θέματα : συζητήσεις με τους γονείς, συναντήσεις με τους δασκάλους, μαθήματα με τους δασκάλους, τους γονείς και μαθητές από διαφορετικούς επιστημονικούς κλάδους, συζητήσεις με ομάδες Ινδιάνων από διάφορα μέρη της χώρας ή με το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού – μία ατελείωτη λίστα δραστηριοτήτων έμμεσα ή άμεσα συνδεδεμένων με

το σχολείο, που απορροφούσε τα απογεύματά μας, τα βράδια και τα σαββατοκύριακα».

1987, Παρίσι. Ζακ Ρανσιέρ «Ο Αδαής Δάσκαλος».

«Τα λόγια που μαθαίνει καλύτερα ένα παιδί, τα λόγια των οποίων κατανοεί καλύτερα, που τα οικειοποιείται καλύτερα προς ιδίαν χρήση, είναι αυτά που μαθαίνει χωρίς το δάσκαλο που εξηγεί, πέρα από κάθε δάσκαλο που εξηγεί. Τους μιλάμε και μιλάμε γύρω τους. Ακούν και συγκρατούν, μιμούνται και επαναλαμβάνουν, κάνουν λάθη και διορθώνονται, επιτυγχάνουν τυχαία και ξαναρχίζουν μεθοδικά, και ενώ βρίσκονται σε πολύ τρυφερή ηλικία για να μπορέσουν όσοι τους εξηγούν να εφαρμόσουν τη διδασκαλία τους, είναι σχεδόν όλα τους, - ανεξάρτητα από το φύλο, την κοινωνική κατάσταση και το χρώμα του δέρματος - ικανά να κατανοήσουν και να μιλήσουν την γλώσσα των γονιών τους. Κι όμως, να που αυτό το παιδί... αρχίζει και μαθαίνει».

2001, Λονδίνο. Judith Suissa

«Anarchism and Education: A philosophical perspective».

«...the anarchist stance on the relationship between education and social change has important practical implications. For the anarchist, utopia, as discussed, is not a blueprint for the future society. Therefore the focus of education is not on implementing aspects of this utopia, but on fostering the attitudes and virtues needed to sustain it, alongside a critical attitude to current social principles and practices, out of which the utopian vision grows and which, in turn, are informed by this vision. Education is thus not seen as a means to creating a different political order, but as a space – and perhaps, following Buber, a relationship – in which we experiment with visions of a new political order – a process

which itself constitutes an educative and motivating experience both for educators and pupils. I have suggested that this perspective constitutes an alternative to certain dominant views, according to which we tend to regard education as either an end in itself or a means to an end».

Η ΔΙΚΤΥΩΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΚΗ ΠΑΙΔΕΙΑ ΚΑΙ ΤΗ ΒΙΩΜΑΤΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ.....ΣΥΣΤΗΝΕΤΑΙ!

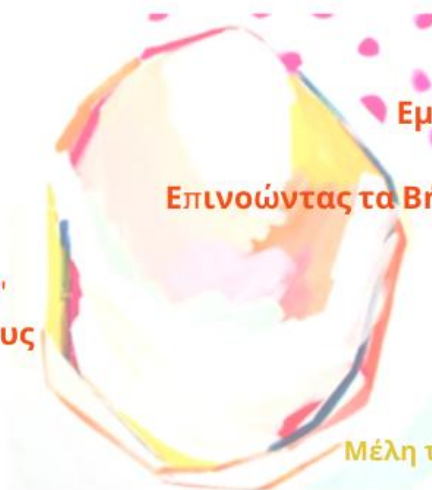
ΤΟ ΣΑΒΒΑΤΟ 29/10
ΣΤΟΝ ΑΓΡΟ ΤΟΥ ΜΙΚΡΟΥ ΔΕΝΤΡΟΥ

11:00-11:45

Κοινά και Εκπαίδευση.
Μια Ρεαλιστική Ουτοπία
για ένα Σχολείο των Κοινών
Μικρό Δέντρο, Θεσσαλονίκη

13:00-13:45

Υπαίθρια Μάθηση:
Τα μέλη της "Ομάδας Βουνού"
μοιράζονται την εμπειρία τους
από το σχολείο στη φύση.
Ομάδα Βουνού, Αθήνα

Επινοώντας τα Βήματα προς μια Συλλογική Ζωή

12:00-12:45

Εμπειρίες Συνελεύσεων παιδιών
(2,5-5 ετών).

Σπορείο, Αθήνα

14:00-14:45

Διαπολιτισμική Συνάντηση
στο Μικρό Ντουινιά

Μέλη της παιδαγωγικής Ομάδας 2017-2021
Μικρός Ντουινιάς, Λέσβος

ΞΕΚΟΥΡΑΣΗ ΚΑΙ ΦΑΓΗΤΟ

18:00-19:00"

Παρουσίαση της Δικτύωσης
για την Ελευθεριακή Παιδεία
και τη Βιωματική Μάθηση

Στο χώρο θα υπάρχουν
γωνιές με δραστηριότητες
για παιδιά

"19:00-20:00"

Προβολή του ντοκιμαντέρ
"Το Σχολ(ε)ίο μας"
Φένια Αυγουλέα

επικοινωνία: diktiwsi@krutt.org/μετάβαση: λεωφορείο 37, στάση Τέρμα(Κρουονέρι), Θεσσαλονίκη